

О П Р Е Д Е Л Е Н И Е

№ 85

София, 20.04.2022 год.

В И М Е Т О Н А Н А Р О Д А

Върховният касационен съд на Република България, Второ гражданско отделение, в закрито заседание на дванадесети април през две хиляди и двадесет и втора година, в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: КАМЕЛИЯ МАРИНОВА

ЧЛЕНОВЕ: ВЕСЕЛКА МАРЕВА

ЕМИЛИЯ ДОНКОВА

като разгледа докладваното от съдия Камелия Маринова ч. гр. д. № 779 по описа за 2022 г., за да се произнесе, взе предвид следното:

Производството е по реда на чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК.

Образувано е по частна касационна жалба на П. М. М., подадена чрез пълномощника ѝ адвокат А. Д., против определение № 1013 от 8.02.2022 г., постановено по ч. гр. д. № 13557 по описа за 2021 г. на Софийски градски съд, с което е потвърдено решение № 3234 от 21.10.2021 г. по гр. д. № 44275/2021 г. на Софийски районен съд, 86-ти състав за оставяне без уважение молбата на П. М. М., подадена чрез пълномощника ѝ адвокат В. Д., с която е депозирано заявление за отказ от наследството на М. А. М. и иска този отказ да бъде вписан в специалната книга на съда на основание чл. 52 вр. чл. 49, ал. 1 ЗН.

За да се произнесе налице ли е основание за допускане на касационно обжалване касационният съдебен състав съобрази следното:

Софийски градски съд е констатирал, че със заявление вх. № 33706/28.07.2021 г. П. М. М. чрез пълномощника си адвокат В. Д. е обективирала желание да се откаже от наследството на своя баща М. А. М., починал на 18.04.2020 г. Заявлението е подадено по електронен път и е подписано с електронен подпис от пълномощника на заявителя, като към него са приложени пълномощно от 27.07.2021 г., препис-извлечение от акт за смърт, удостоверение за наследници и вносна бележка за заплатена държавна такса.

Районният съд е указал на заявителя в определен срок да представи заявление/декларация за отказ от наследство с нотариална заверка на подписа и заверени доказателства към молбата. В дадения срок заявителят е представил заверени, относими към делото документи, нотариално заверено пълномощно от Р. Д., завеждащ

„Консулската служба“ при Генералното консулство на Република България в гр. Лос Анжелис, САЩ, с което П. М. М. упълномощава адвокат В. Д. да я представлява в производството пред СРС по отказ от наследството на М. А. М., починал на 18.04.2020 г. като подаде заявлението за отказ от наследство и получи удостоверение за вписването на отказа в особената за това книга на съда.

С решението си районния съд е оставил искането без уважение, тъй като въпреки дадената възможност молителката не е представила декларация за отказ от наследство с нотариална заверка на подписа, предвид което не може да се направи категоричен извод за волята на П. М. да се откаже от наследството на М. М., което би могло да включва и собственост върху недвижими имоти и други вещни права, както и да се спази предвидената в закона форма за прехвърляне по арг. на чл. 15 ЗС.

При тези констатации Софийски градски съд е посочил, че съгласно чл. 52 ЗН отказът от наследство се извършва с писмено заявление до районния съдия, в района на който е открито наследството и вписване на изявлението в особената книга на съда. Производството пред съда е охранително и съгласно чл. 531, ал. 1 ГПК започва с писмена молба от заинтересованото лице. Приемането и отказът от наследство са едностранни и неотменими волеизявления, които имат строго личен характер и зависят изцяло от личната преценка на лицето, призовано към наследяване. От строго личния характер на изявлението по чл. 52 ЗН следва, че заинтересовано лице по смисъла на чл. 531, ал. 1 ГПК да поиска вписване на отказ от наследство е само наследникът, който прави изявлението за отказ от наследство, респ. негов пълномощни, изрично упълномощен да подаде искането до съда.

Приел е, че в случая заявлението за отказ от наследство е депозирано от П. М. М. чрез нейния представител адвокат В. Д., който е упълномощен от заявителката с нотариално заверено пълномощно да я представлява в производството пред СРС по отказ от наследство на М. А. М., починал на 18.04.2020 г., като подаде заявлението за отказ от наследство и получи удостоверение за вписването на отказа в особената книга на съда. Подписът, положен под заявлението за отказа не е на заявителката, а на нейния пълномощник. Въззивният съд е счел, че така направения отказ не може да породи правно действие. Споделил е извода на районния съд, че в случаите, в които подписът не се полага пред съда, е необходима нотариална заверка на подписа. Позовал се е и на чл. 51 ЗН, в което производство е необходимо изрично и безусловно наследника да заяви, при това лично дали ще приеме или ще се откаже от наследството, след което съобразно заявеното пред съда, последния ще разпорежи вписване в особената книга за приемане или отказ от наследство. В случая по делото липсва подписана от молителя лично пред съда декларация или подписана от молителя декларация, нотариално заверена. Такава не може да бъде извлечена и от пълномощното с нотариална заверка, тъй като съгласно чл. 84, ал. 1, т. 1 от Закона за нотариусите и нотариалната дейност българските консулски длъжностни лица в чужбина могат да удостоверяват датата, съдържанието и подписите на частни документи, които не подлежат на вписване, какъвто настоящият случай не е.

В частната касационна жалба, обективизираща и изложение на основанията за допускане на касационно обжалване, П. М. М. поставя при условията на чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК следните въпроси:

1) когато по делото за отказ от наследство е представено писмено адвокатско пълномощно с нотариална заверка на подписа на упълномощителя, от чието съдържание е ясна недвусмислената и категорична воля на същия да упълномощи адвокат, който да извърши отказ от наследство от името на упълномощителя, може ли съдът да изисква и заявление с нотариална заверка на подписа на лицето, което извършва отказа;

2) има ли правно значение за формата на заявлението за отказ от наследство въпросът дали в наследствената маса влиза и право на собственост върху недвижим имот;

3) може ли съдът да определя форма за действителност на едностранно волеизявление (в случая отказ от наследство), която законодателят не е предвидил в нормативен акт.

Въпросите са относими към мотивите на въззивния съд и по тях е налице основанийето за допускане на касационно обжалване по чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК доколкото отговорът им предпоставя тълкуване задължително ли е лично подписано и нотариално заверено заявление на молителя, отправено до съда, в производството по вписване на отказ от наследство и дали има значение какво имущество се включва в наследството и доколкото по такива въпроси не се констатира практика на ВКС, така както е изяснен смисъла на това понятие в т. 2 на Тълкувателно решение № 1 от 19.02.2010 г. по т. д. № 1/2009 г., ОСГТК на ВКС.

По основанияето за допускане на касационно обжалване:

Нормата на чл. 49, ал. 1 ЗН, към която препраща чл. 52 ЗН, предвижда, че отказът от наследство се извършва с писмено заявление до районния съдия, в района на който е открито наследството и вписване в особената за това книга. Законът не предвижда използване на конкретен, одобрен формуляр на заявлението, с оглед на което и предвид нормата на чл. 531, ал. 1 ГПК следва, че за сезирането на компетентния районен съд в охранителното производство е достатъчно всяко писмено изявление, в което достатъчно ясно е обективизирана волята на призован към наследяване да се откаже от наследството на конкретен наследодател. Доколкото правото да се приеме или да се извърши отказ от наследство от лице, което е призовано да наследи, е строго лично, то следва, че сезиращото съда заявление следва да е подписано лично от заявителя или от негов пълномощник, упълномощен изрично за това.

По отношение формата на изявлението за отказ от наследство нормата на чл. 52 вр. чл. 49 ЗН изисква същото да бъде направено писмено. Волеизявлението може да се съдържа в сезиращото съда заявление или в друг, приложен към него документ, изходящ от призования към наследяване. Когато в конкретно уредена хипотеза законът въвежда изискване за форма на волеизявление, то правните субекти дължат спазване именно на тази форма и ако формата е спазена, съдът е длъжен да зачете волеизявлението. Следователно волеизявлението на призован към наследяване за отказ от наследство следва да бъде обективизирано в изходящ от него писмен документ и за съда липсва законово основание да изисква обективизиране на волеизявлението в по-тежка форма, а именно с нотариална заверка на подписа.

Такова законово основание не съставлява нормата на чл. 100 ЗС (на която се е позовал въззивният съд), предвиждаща писмена форма с нотариална заверка на подписа

и вписване в Службата по вписвания на волеизявлението за отказ от право на собственост. Действащата система на преминаване на наследствено имущество от наследодател към наследник в Република България е уредена в нормата на чл. 48 ЗН – наследството се придобива с приемането му, т.е. въз основа на изразена воля за приемане от призования към наследяване. Следователно призованият към наследяване става наследник и придобива прехвърлимите права, задължения и фактическото състояние владение, включени в наследството едва с приемането му по реда на чл. 49, ал. 1 или ал. 2 ЗН, поради което и само ако е приел наследството може да извърши отказ на наследено право на собственост по чл. 100 ЗС. Отказалият се от наследството не е наследник и не придобива имуществените права и задължения на наследодателя и именно затова частта му преминава към другите наследници (чл. 53 ЗН), ако те приемат наследството. До вписване на отказа от наследство в книгата по чл. 49, ал. 1 ЗН частта, припадаща се на призования към наследяване, съставлява незаето (вакантно) наследство, като включените в него имуществени права и задължения няма носител, поради което от една страна законът е уредил производството по чл. 51 ЗН, целящо да изясни кои са наследниците (т.е. кои от призованите към наследяване приемат наследството), а от друга страна – фигурата „управител на наследство“ в чл. 59 ЗН за частта на тези лица, които са призовани към наследяване, но не е ясно дали ще станат наследници чрез приемането му. Следователно отказът от наследство не съставлява отказ от право на собственост, доколкото наследените права не са преминали в патримониума на призования към наследяване. Затова без правно значение е дали в наследството се включват и вещни права върху недвижими имоти, тъй като това не може да обоснове приложение на формата на волеизявлението по чл. 100 ЗС.

С оглед отговора на въпросите, обусловили допускане на касационното обжалване, въззивното определение и потвърденото с него първоинстанционно решение, се явяват неправилни.

Волеизявлението на П. М. М. за отказ от наследството на М. А. М., починал на 18.04.2020 г. е обективизирано в писмена форма, като без правно значение е, че се съдържа в пълномощното, с което изрично е упълномощила адвокат В. Д. да инициира от нейно име охранителното производство по чл. 52 ЗН. Удостоверени са факта на смъртта на М. А. М. и мястото на откриване на наследството му, както и че молителката е призована да го наследи с оглед посочената в удостоверението за наследници родствена връзка. При тези данни следва, че е спазено изискването на чл. 52 ЗН волеизявлението за отказ от наследство да е обективизирано писмено и сезиращата съда молба отговаря на изискването на чл. 531, ал. 1 ГПК, поради което и отказът за вписване в книгата на Софийски районен съд по чл. 49, ал. 1 ЗН е незаконосъобразен.

С оглед изложените съображения Върховният касационен съд на Република България, Второ гражданско отделение

О П Р Е Д Е Л И :

ДОПУСКА касационно обжалване на определение № 1013 от 8.02.2022 г., постановено по ч. гр. д. № 13557 по описа за 2021 г. на Софийски градски съд.

ОТМЕНЯ определение № 1013 от 8.02.2022 г., постановено по ч. гр. д. № 13557 по описа за 2021 г. на Софийски градски съд и потвърдено с него решение № 3234 от 21.10.2021 г. по гр. д. № 44275/2021 г. на Софийски районен съд, 86-ти състав за оставяне без уважение молбата на П. М. М., подадена чрез пълномощника й адвокат В. Д., с която е депозирано заявление за отказ от наследството на М. А. М. и иска този отказ да бъде вписан в специалната книга на съда на основание чл. 52 вр. чл. 49, ал. 1 ЗН..

ВРЪЩА делото на Софийски районен съд за вписване в книгата по чл. 49, ал. 1 ЗН на отказа на П. М. М. от наследството на М. А. М., починал на 18.04.2020 г. с постоянен адрес в [населено място].

Определението е окончателно.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

ЧЛЕНОВЕ: